

Церква, 2006. – 457 с.

9. Керейко К. С. Развитие банковской системы Украины в меняющейся институциональной среде / К. С. Керейко // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Економічна серія. – 2005. – № 668. – С. 35-39.

Анотація

У статті обґрунтовано необхідність проведення модернізації економічного інституту грошей, обумовлена соціально-економічними перебудовами й трансформаційними змінами грошово-кредитної політики держави. На засадах проведеного компаративного аналізу особливостей сучасного інституту грошей запропоновано стратегічні напрямки модернізації економічного інституту грошей в Україні, імперативами яких виокремлено нормалізацію грошово-кредитних відносин держави з підприємствами та населенням, коригування банківської діяльності на відкритому ринку та створення електронних платіжних систем.

Ключові слова: економічний інститут грошей, стратегічні напрямки, модернізація.

Аннотация

В статье обоснована необходимость проведения модернизации экономического института денег, обусловленная социально-экономической перестройкой и трансформационными изменениями денежно-кредитной политики государства. На основе проведенного компаративного анализа особенностей современного института денег предложены стратегические направления модернизации экономического института денег в Украине, императивами которых выделены нормализация денежно-кредитных отношений государства с предприятиями и населением, корректировка банковской деятельности на открытом рынке и создание электронных платежных систем.

Ключевые слова: экономический институт денег, стратегические направления, модернизация.

Annotation

The article substantiates the need for the modernization of the economic institute of money due to the socio-economic restructuring and transformational changes in monetary policy. Based on the comparative analysis of the features of the modern institution of money offered to the strategic direction of the Institute of Economic Modernization of money in Ukraine, which highlighted the imperatives of monetary normalization of relations with the state enterprises and the population, the adjustment of banking activities in the open market and the creation of electronic payment systems.

Key words: Institute of Economics of money, strategic direction, modernization.

УДК 339.92

**Кучерова І.М.,
здобувач кафедри міжнародних фінансів,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка**

КОНВЕРГЕНЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ: ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Постановка проблеми. Спільним магістральним напрямком розвитку національних податкових систем є їх конвергенція, тобто поступове зближення основних принципів оподаткування та підходів до формування національної податкової політики. У XXI ст. міждержавне співробітництво у податковій сфері все більшою мірою впливає на формування національної податкової політики в питаннях прямого оподаткування, в тому числі – оподаткування доходів ТНК [2].

Напередодні засідання Європейської Ради у червні 2013 р. Франція і Німеччина виклали свої плани щодо зміцнення та поглиблення економічного і валютного союзу (ЕВС), підкреслюючи особливу важливість конвергенції національних податкових систем, яка має життєво важливе значення для забезпечення узгодженості економічної політики зони євро.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж кількох десятиліть проблематика оподаткування доходів міжнародного бізнесу є предметом широких наукових досліджень. Проте аналіз впливу зовнішніх чинників на розвиток національних податкових систем розпочинається лише з другої половини XX ст. у працях Д. Вільямса, В. Танзі, Я. Френкеля та ін. Такі вчені, як С. Бланкарт, Дж. Вільсон, С. Оман, Ч. Тибу та ін. зосереджуються на процесах податкової конкуренції та податкової конвергенції.

Проблема міждержавної податкової гармонізації посіла чільне місце у наукових дослідженнях кінця 1980-х – початку 2000-х рр., а саме: у працях П. Бейкера, М. Боскіна, Б. Бріса, Дж. Вільсона, Д. Вільямса, М. Крауса, М. Куттіна, Ф. Лефевбр, Д. Мітчела, В. Танзі, Б. Патерсона, М. Пірса, С. Раделлі, Г. Фельдмана, Я. Френкеля, С. Фішера, К. Фогеля, Р. Шмалінзі та ін.

Суттєвий внесок у дослідження з питань трансформації національних податкових систем та податкової політики під впливом зовнішніх факторів зроблено такими вітчизняними вченими, як О. Василик, З. Васильченко, І. Лютий, О. Кириленко, Л. Тарангул, В. Федосов, С. Циганов, С. Юрій та ін.

Однак, попри наявність значної кількості наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених у цій сфері, залишаються недостатньо дослідженими процеси конвергенції національних податкових систем у питаннях оподаткування доходів ТНК. Науковий пошук за цим напрямом актуалізується глобалізацією міжнародної виробничо-інвестиційної сфери та посткризовим загостренням конкуренції глобальних акторів у розподільних та перерозподільних процесах.

Постановка завдання. Мета статті – дослідження сутності конвергенції національних податкових систем у сфері оподаткування доходів ТНК та особливостей процесу конвергенції у країнах ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «конвергенція» (від англійського converge, що означає «сходитись») є широко вживаним у науковій літературі. Спираючись на семантику терміну, зауважимо, що конвергенція національних податкових систем має означати сходження кількох систем оподаткування та/або їх окремих характеристик [2].

Сутність конвергенції національних податкових систем трактується, як тривалий процес, який виявляється у «зближенні основних принципів оподаткування та підходів до формування національної податкової політики» [3, с. 65].

За іншим підходом, зближення (конвергенція) національних податкових систем виявляється у прогресі уніфікації податкового законодавства країн, узгодженні ними своєї податкової політики або проведенні загальної (єдиної) податкової політики, делегуванні національними урядами частини податкового суверенітету наднаціональним органам інтеграційної організації [1].

На нашу думку, сутність конвергенції у податковій сфері слід тлумачити точніше, спираючись на наведені вище визначення, а саме: конвергенція національних податкових систем – це процеси зближення основних принципів оподаткування та підходів до формування національної податкової політики, специфіка яких в умовах інтеграційного об'єднання виявляється у делегуванні національними урядами частини податкового суверенітету наднаціональним органам з метою побудови спільного податкового простору.

Зауважимо, що конвергенція національних податкових систем підвищує їх прозорість, дає змогу уникнути непотрібних витрат і сприяє справедливому оподаткуванню. Зближення національних підходів до оподаткування міжнародного бізнесу є важливим кроком для протидії конкуренції між податковими режимами, яка негативно позначається на економіці.

Все це повною мірою стосується корпоративного прибуткового податку як інструменту оподаткування доходів транснаціональних корпорацій – ключових гравців глобалізованої економіки. Корпоративний податок відіграє важливу «утримуючу» роль. По-перше, він взаємопов'язаний з персональним прибутковим податком. У відсутності корпоративного податку корпорації можуть уникнути оподаткування доходів доти, поки не виплатять дивіденди або поки акціонер не визнає власних доходів від капіталу (там, де застосовується відповідне оподаткування). Корпоративний податок також певною мірою заважає бізнесу трансформувати трудові доходи, що обкладаються високими ставками, в доходи від капіталу, що оподатковуються за нижчими ставками. По-друге, «утримуюча» роль корпоративного податку поширюється на доходи від капіталу, отримані акціонерами-нерезидентами, оскільки в іншому випадку останні могли б уникнути оподаткування в країні-джерелі.

Конвергенція у питаннях оподаткування доходів транснаціональних корпорацій виявляється у розробці міжнародних угод у цій сфері – модельних податкових конвенцій ООН та ОЕСР та застосуванні країнами спільних підходів і принципів на основі цих конвенцій [4; 5; 6; 8; 9; 10].

Одним з таких підходів є проект директиви ЄС щодо створення нової Єдиної консолідованої бази корпоративного оподаткування (Common Consolidated Corporate Tax Base («CCCTB»)), при цьому гармонізація ставок не є елементом пропозицій Комісії ЄС з CCCTB.

Згідно з пропозиціями Комісії з CCCTB, групи, що здійснюють діяльність на території ЄС, мають право прийняти рішення про розрахунок оподаткованого прибутку групи компаній з використанням загальних принципів у кожній країні ЄС, в якій група здійснює свою діяльність. Визначення загальної бази оподаткування здійснюється за допомогою факторів, які включають в себе оцінки продажів по країнах, трудові витрати, вартість реального основного капіталу. Згідно з пропозиціями по CCCTB, ставка корпоративного податку, що застосовується до прибутку в кожній країні, визначається цією країною. Наприклад, Ірландія має право продовжити застосовувати ставку в 12,5%. Франція має право застосовувати ставку в 33,33%. CCCTB в своїй нинішній формі буде доступна для груп платників податків за їх вибором. Якщо вони не приймуть рішення про застосування CCCTB, групи

платників податків можуть продовжувати платити прибутковий податок у державах-членах ЄС, відповідно до внутрішніх правил корпоративного оподаткування.

16 серпня 2011 р., на тлі кризи євро, президент Франції і канцлер Німеччини розпочали роботу над пропозицією податкової конвергенції двох країн у сфері корпоративного прибуткового податку, включаючи гармонізацію податкових баз і ставок оподаткування. Результати роботи за цим напрямом знайшли відображення у Зеленій книзі німецько-французького співробітництва з оподаткування бізнесу (далі Зелена книга), опублікованій французьким та німецьким міністерствами фінансів 6 лютого 2012 р. [7].

Зелена книга не пропонує детальні правила, проте, на нашу думку, має важливе методологічне значення, оскільки визначає шість аспектів конвергенції: ставка податку на прибуток; оподаткування групи; оподаткування дивідендів, процентних виплат і деяких вирахувань витрат бізнесу; використання чистих операційних збитків; амортизація; партнерство.

З метою глибшого розуміння конвергенції у питаннях корпоративного оподаткування варто детальніше розглянути механізми зближення у рамках зазначених аспектів.

Ставка податку на прибуток. Згідно із Зеленою книгою, середня сукупна ставка оподаткування доходів французьких компаній (ставка по корпоративному прибутковому податку та ставки пов'язаних з прибутком місцевих податків) перебуває у діапазоні від 36,6% до 38,3% з урахуванням податкових кредитів та зниження ставок. Високий рівень французького податкового тягаря міг би поступово зменшуватися до рівня податкового тягаря німецьких компаній (приблизно 30%, включаючи корпоративний прибутковий податок і пов'язані місцеві податки). Зниження податкового тягаря можна було б досягти шляхом розширення французької бази корпоративного прибуткового податку.

Оподаткування доходів групи. У порівнянні з німецьким «Organschaft», французький режим оподаткування групи передбачає майже повну консолідацію членів групи (високий рівень участі – 95%), взаємозалік прибутків і збитків при обчисленні оподаткованого рівня доходів.

Незважаючи на існуючі відмінності між французьким і німецьким режимами оподаткування групи, Німеччина мала б розглянути питання про коригування двох критеріїв: мінімального рівня участі у бік збільшення (від чинних 50%) і скасування договірних вимог (так званий прибуток від угод про передачу).

Оподаткування дивідендів, процентних виплат і деяких вирахувань витрат бізнесу. Французький і німецький режими оподаткування дивідендів передбачають 95% звільнення від корпоративного податку. Тим не менш, французький режим є суворішим, оскільки визначає мінімальний рівень участі (5%) та дворічний період володіння.

Німеччина розглядатиме питання про прийняття мінімального рівня участі для звільнення дивідендів від корпоративного податку у межах існуючих у Німеччині рівнів місцевого податку (10% або 15%).

Щодо недостатньої капіталізації, то враховуючи суттєві відмінності між правилами двох країн у цій сфері, Зелена книга не пропонує можливості широкої конвергенції. Французькі правила дозволяють необмежене вирахування процентних платежів компанії, коли вона здійснює ринкове зовнішнє фінансування боргу. Для внутрішньо-групових позик або аналогічного фінансування (тобто сторонніх кредитів під гарантії пов'язаної сторони) обмеження застосовуються тільки щодо надмірних процентних платежів. На відміну від цього, німецькі правила вирахування процентних платежів встановлюють загальне обмеження, пов'язане з доходами до вирахування процентів, податків та амортизації.

На даний час немає ніяких планів щодо негайного зближення французького та німецького механізмів вирахування процентних платежів, оскільки це вимагатиме різкого скорочення французької ставки корпоративного прибуткового податку. У перспективі Франція розглядатиме можливість трансформації за цим напрямком на користь німецької моделі.

Використання чистих операційних збитків. Як зазначено вище, у вересні 2011 року, Франція, у відповідності до німецької моделі, запровадила нові правила, які обмежують використання чистих операційних збитків у майбутніх періодах. На даний час можливість переміщення чистих операційних збитків у майбутніх періодах, відповідно до річного прибутку понад 1 млн. євро, обмежена 60% цього прибутку. Крім того, віднесення збитків на попередні періоди обмежене терміном до одного року. Тим не менш, Франція більш схильна до глибоких змін бізнесу, ніж подальшому визнанні жорстких правил, прийнятих у Німеччині. Своєю чергою, Німеччина визнає доречність регулювання віднесення збитків на попередні періоди у відповідності до французької межі (1 млн. євро).

Амортизація. У Франції, на відміну від Німеччини, широко визнається нарахування амортизації методом зменшеного залишку, за якого величина списання вартості за період розраховується множенням певного коефіцієнта (але не більше подвійної норми рівномірного зносу) на залишкову (балансову) вартість. Франція може розглянути питання про обмеження відсотку амортизації на певний період часу і лише за деякими активами. На відміну від Франції, Німеччина дозволяє знецінення гудвілу. Обидві ці зміни у нарахуванні амортизації потенційно можуть бути прийняті Францією.

Партнерство. Французькі та німецькі правила оподаткування доходів партнерств ґрунтуються на принципі прозорості оподаткування членів партнерства, але у Франції прозорість забезпечується меншою мірою. Крім того, у разі партнерства може бути відмовлено у застосуванні до нього режиму оподаткування групи.

У контексті франко-німецького зближення у сфері оподаткування, Франція у подальшому розглядатиме питання про відновлення двостороннього партнерства з проекту податкової реформи, яка була зупинена парламентом наприкінці 2010 р.

На нашу думку, у процесі здійснення передбачуваної гармонізації Франція і Німеччина мають зіткнутися з досить серйозними існуючими відмінностями у податковій сфері. Так, податки на доходи корпорацій в Німеччині стягуються як на федеральному рівні, так і на рівні земель. На додаток до федерального податку на доходи корпорацій за ставкою 15% («податок на солідарність» в даний момент підвищує цю ставку до 15,83%), німецькі корпоративні платники податків також сплачують податок на торговельну діяльність з корпоративного доходу, що стягується федеральними землями. Податки на торговельну діяльність стягуються з федеральної бази оподаткування, але їх ставки різняться залежно від федеральної землі. Так, наприклад, ставка податку у Франкфурті зараз дорівнює 16,1%, а в Берліні – лише 14,35%. Таким чином, сума федерального і земельного податків для корпорацій в середньому по Німеччині досягає 29,5%.

На відміну від Німеччини, Франція не має дворівневої системи оподаткування, а єдина ставка корпоративного податку в країні в даний момент дорівнює 33,33%. Найбільш ймовірним є те, що гармонізація податкової бази та податкових ставок двох країн буде зачіпати в Німеччині як федеральні, так і земельні податки, оскільки в протилежному випадку навантаження на платників податків федеральних земель тільки зросте. В результаті, передбачувана гармонізація може стати серйозним викликом для німецької системи оподаткування, а також передумовою для її реформування.

Країни також мають різний підхід до консолідації корпоративних платників податків. Німецькі платники податків, що входять до групи компаній, беруть участь в угодах, згідно з якими нерозподілений прибуток членів групи переходить до глави цієї групи на щорічній основі. Хоча угоди між компаніями в групі у Франції також передбачають призначення єдиного платника податків, члени групи компаній утримують свій прибуток і мають роздільні бази оподаткування.

Висновки з проведеного дослідження. Найпомітніші кроки у процесах конвергенції національних податкових систем у ЄС – це пропозиція лідерів Німеччини і Франції щодо створення Єдиної консолідованої бази корпоративного оподаткування та Зелена книга німецько-французького співробітництва з оподаткування бізнесу. Остання містить порівняльний аналіз двох національних податкових режимів, отже, становить конструктивну основу для всебічного обговорення. Якщо пропозиція СССТВ спрямована на визначення нової податкової бази по корпоративному податку, для застосування всіма державами-членами, то Зелена книга конкретизує аспекти зближення податкових систем Німеччини та Франції у питаннях корпоративного оподаткування. Цей підхід видається досить прагматичним. Однак реалізація конвергенції за більшістю з визначених аспектів вимагає кардинальних змін французького та німецького правил оподаткування, що вимагає тривалого часу і матиме значні економічні та бюджетні наслідки.

Бібліографічний список

1. Каграманян А. Д. Процесс гармонизации налогообложения в странах ЕС на современном этапе : автореф. дис. на соиск. уч. ст. канд. экон. наук: спец. 08.00.14 / А. Д. Каграманян. – М., 2000. – 21 с.
2. Кучерова І. М. Сучасні тенденції розвитку систем оподаткування доходів ТНК [Електронний ресурс] / І. М. Кучерова // Ефективна економіка. – 2012. – № 3. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>.
3. Погорлецкий А. И. Экономика и экономическая политика Германии в XX веке / А. И. Погорлецкий. – СПб. : Издательство Михайлова В. А., 2001. – 685 с.
4. Articles of the Model Convention with Respect to Taxes on Income and on Capital [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.oecd.org/dataoecd/52/34/1914467.pdf.
5. Brys B. Tax Reform Trends in OECD Countries / Bert Brys, Stephen Matthews, Jeffrey Owens // OECD Taxation Working Papers. – 2011. – № 1. – 18 p.
6. Double Taxation Treaties between Industrialised and Developing Countries: OECD and UN Models, a Comparison. – Deventer: Kluwer, 1992. – 68 p.
7. LOYENS&LOEFF. Green Paper German-French harmonization corporation tax; a further step to a common tax base within the European Union / LOYENS&LOEFF. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.loyensloeff.com/nl-NL/Practice/Documents/Green%20Paper%202011%20February%202012.pdf>.
8. The White House and the Department of the Treasury. The President's Framework for Business Tax Reform / The White House and the Department of the Treasury. – February 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov/resource-center/tax-policy/Documents/The-Presidents-Framework-for-Business-Tax-Reform-02-22-2012.pdf>.
9. United Nations Model Double Taxation Convention between Developed and Developing Countries. – New York, 2001. – 383 p.
10. U.S. Department of the Treasury. Approaches to Improve the Competitiveness of the U.S. Business Tax System for the 21st Century / U.S. Department of the Treasury. – December 20, 2007

[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.treasury.gov/resource-center/tax-policy/Documents/Approaches-to-Improve-Business-Tax-Competitiveness-12-20-2007.pdf>.

Анотація

У статті розглядається сутність конвергенції національних податкових систем у сфері оподаткування доходів ТНК та особливості процесів конвергенції у країнах ЄС. Сформульовано авторське тлумачення сутності конвергенції національних податкових систем з урахуванням існуючих підходів. Аналізується зміст найактуальніших кроків урядів Німеччини та Франції у податковій сфері у напрямку конвергенції. Зроблено висновок, що реалізація конвергенції за більшістю з визначених аспектів вимагає кардинальних змін французького та німецького правил оподаткування, тривалого часу і може мати значні економічні та бюджетні наслідки.

Ключові слова: конвергенція національних податкових систем, корпоративний прибутковий податок, Єдина консолідована база корпоративного оподаткування, Зелена книга німецько-французького співробітництва з оподаткування бізнесу.

Аннотация

В статье рассматривается сущность конвергенции национальных налоговых систем в сфере налогообложения доходов ТНК и особенности процессов конвергенции в странах ЕС. Сформулировано авторское толкование сущности конвергенции национальных налоговых систем на базе существующих подходов. Анализируется содержание актуальных шагов правительств Германии и Франции в налоговой сфере в направлении конвергенции. Сделан вывод о том, что реализация конвергенции по большинству из определенных аспектов требует кардинальных изменений французского и немецкого правил налогообложения, длительного времени и может иметь значительные экономические и бюджетные последствия.

Ключевые слова: конвергенция национальных налоговых систем, корпоративный подоходный налог, Единая консолидированная база корпоративного налогообложения, Зеленая книга немецко-французского сотрудничества по налогообложению бизнеса.

Annotation

The article examines the nature of convergence of national tax systems in the area TNC taxation and features of convergence in the EU. Been formulated an author's interpretation of the essence of convergence of national tax systems based on existing approaches. An author's interpretation of the convergence of national tax systems based on existing approaches. Analyzed the content of most relevant steps of French and Germany governments in the tax area towards convergence. It is concluded that the implementation of convergence for most of the identified issues requiring major changes of French and German tax rules, a long time and have significant economic and budgetary implications.

Key words: convergence of national tax systems, corporate income tax, Common Consolidated Corporate Tax Base, Green Paper on German-French cooperation regarding business taxation.

УДК 336.011

Гнєшєва В.О.,
аспірант,

Класичний приватний університет

МЕТОДИ ТА ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Постановка проблеми. Сучасна змішана економіка розвинених країн передбачає існування в рамках однієї держави різних економічних секторів. В якості одного з таких секторів виступає «економіка фізичних осіб – домогосподарств» зі своїми нормами, правилами та інститутами.

Фінанси домогосподарств – це найважливіший опосередкований індикатор і факторний показник ринку будь-якого рівня. Саме значення цього показника визначають нинішній і подальший розвиток ринку, тренди, що виникають, а також дозволяють аналізувати події минулих років і їх причини.

Управління фінансовими ресурсами домогосподарства є важливим питанням не тільки в межах цього домогосподарства і його найближчих контрагентів, але й у масштабах держави. Інформація про структуру управління фінансами домогосподарств: на що витрачають, скільки заробляють, які джерела заробітку й інші питання – усе це дозволяє робити висновки не тільки про добробут населення, але й про загальноекономічні показники, а також прогнозувати подальший розвиток або спад.